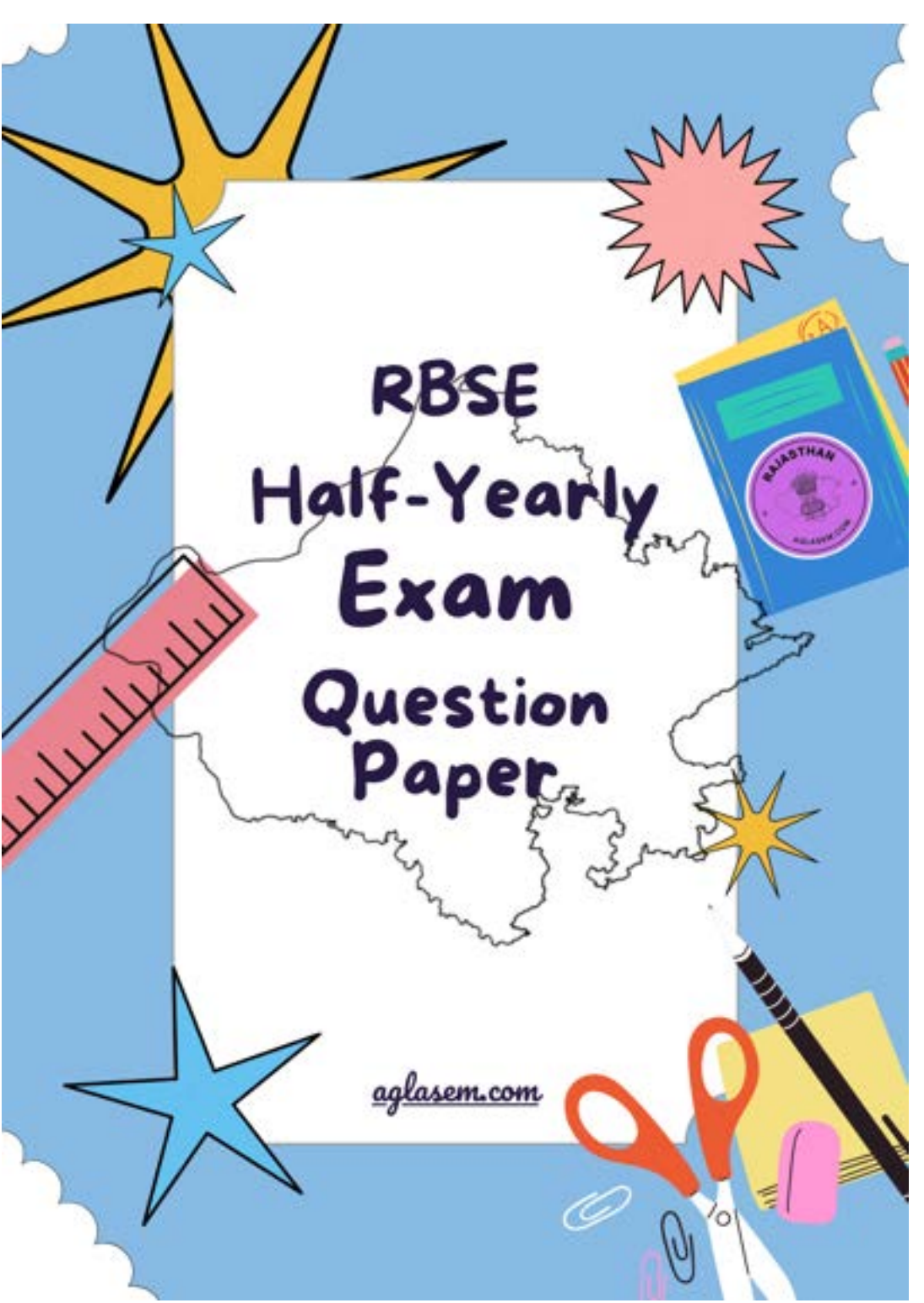
RBSE Half-Yearly Exam Question Paper



aglasem.com

अनुक्रमांक | | | | | | **A** APS-903-(IX) संस्कृतम्

अर्द्धवार्षिक परीक्षा सत्र 2023-24

कक्षा–9

समय : 3¼ होरा विषय : संस्कृतम् पूर्णांक : 70

1. परीक्षार्थिभ्यः सर्वप्रथम स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्कं अनिवार्यतः लेख्यः।
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्यः कुरूत।
3. प्रत्येकस्य प्रश्न भागस्य उत्तरं क्रमानुसारमेकगैवलेखितव्यम्।
4. प्रत्येकस्य प्रश्नस्योत्तरं उत्तरपुस्तिकायमेव देयम।
5. प्रश्नानां अंक भाराणि निम्नानुसाराणि सन्ति–

खण्ड	प्रश्नों की संख्या	कुल अंक भार
खण्ड–अ	1 (I से VI तक)	
	2 (1 से 8 तक)	= 10
खण्ड–ब	3 से 10	18
खण्ड–स	11 से 16	25
खण्ड–द	17 से 19	17

खण्ड–अ

1. अधोलिखितानां प्रश्नानां उचित विकल्पं चिनुत– ½×6=3

(i) काकस्य प्रासादः कुत्र आसीत्?
(अ) नगरे (ब) वने (स) ग्रामे (द) वृक्षस्योपरि ( )

(ii) सः शबदस्य तृतीया बहुवचनरूपम अस्ति–
(अ) तौ (ब) ते (स) तेन (द) तैः ( )

(iii) 'सदैव' इत्यस्मिन शब्दे संधिः अस्ति–
(अ) वृद्धि संधि (ब) गुण संधि (स) यण संधि (द) दीर्घ संधि ( )

(iv) ''लोहतुला'' नामक पाठः कस्मात ग्रन्थात ग्रहणमस्ति–
(अ) काकोलुकीयम (ब) लब्ध प्रणाश (स) पंचतंत्रम् (द) मित्र सम्प्राप्ति ( )

(v) द्विगु समासस्य उदाहरणमस्ति–
(अ) दशानन (ब) दशपात्रम (स) अनुरथम (द) महापुरुष ( )

(vi) मल्लिका मोदकानि रचयन्ति किं करोति?
(अ) शिवस्तुतिम (ब) गणेशस्तुतिम (स) दुर्गास्तुतिम (द) गौरीस्तुतिम ( )

2. अधोलिखित गद्यांश पठित्वा एतदाधारित प्रश्नानाम उत्तराणि। यथा निर्देशं लिखत–

अस्मिन् संसारे असंख्याः भाषाः सन्ति। तासु भाषासु संस्कृत भाषा सर्वोत्तमा विद्यते। संस्कृता परिष्कृता दोषरहिता भाषा एव संस्कृत भाषा कथ्यते। इयमेव भाषा देवभाषा, गीर्वाणगीः, सुरवाणी इत्यदिभिः शब्दैः संबोधते। एतानि नामान एव अस्याः भाषाया महत्वं सूचयन्ति।

संस्कृत भाषा जगतः सर्वासा भाषाणां जननी अस्ति। सर्व भाषाणां मूलरूप ज्ञानाय एतस्या आवश्यकता ब्राह्मण ग्रन्थाः आरण्यकाः अध्यात्म विषयप्रतिपादका उपनिषदः वेदादयश्च सन्तिः आदिकाव्य रामायणं वीर काव्यं महाभारतमपि संस्कृतस्य गौरवं वर्धयतः अनयोः ग्रन्थयोः विषयं गृहीत्वा एव विशालस्य संस्कृत साहित्यस्य रचना संज्ञाता।

प्रश्नाः

(I) अस्य गद्यांशस्य समुचित शीर्षक लिखत– 1

(II) एक पदेन उत्तरत– ½×4=2

(i) सर्वोत्तमा भाषा का विद्यते?

(ii) जगत सर्वासां भाषाणां जननी का अस्ति?

(iii) सर्व भाषाणां मूलरूपं ज्ञानाय कस्या: आवश्यकता भवति?
(iv) आतिकाव्यं किम् वर्तते?

(III) पूर्ण वाक्येन उत्तरत– 1×4=4
(i) कीदृशी भाषा संस्कृत भाषा कथ्यते?
(ii) संस्कृत भाषा कै: शब्दै: संबोध्यते?
(iii) वीरकाव्यं किम् कथ्यते?
(iv) कयो: ग्रन्थो विषयं गृहित्वा एव विशाल संस्कृत साहित्यस्य रचना सञ्जाता?

(IV) भाषिक कार्यम्–
''संस्कृत भाषा सर्वोत्तमा विद्यते।'' इत्यत्र क्रियापदं किम्? 1

खण्ड–ब

3. (क) समुचित विभक्ति प्रयोगेण रिक्त स्थानानि पूरयत– 1×3=3
(i) ..... अभित नद्यौस्त:। (ग्राम)
(ii) ..... मोदकं रोचते। (बालक)
(iii) ..... बहि: गच्छवन्ति। (विद्यालय)

(ख) कोष्ठके शब्दस्य समुचित रूप प्रयोगेण रिक्त स्थानानि पूरयत:– ½×2=1
(i) अयिचटकपोत! ..... मित्रं भविष्यसि। (अस्मद्-पष्ठी)
(ii) ..... च एकाग्रहिता आसीत्? (तत स्त्रीलिंग षष्ठी)

(ग) कोष्ठके प्रदत्त प्रकृति प्रत्ययाभ्याम पदं निर्माय वाक्य पूरयत– ½×2=1
(i) भरत ..... इच्छति। (पठ + तुमुन्)
(ii) सीता ग्रामात ..... नृत्यस्ति। (आ + गम + ल्यप)

4. अधोलिखित पदयो संधि कृत्वा संधे नामापि लिखत–
(i) यदि + अपि (ii) अत्र + एव

5. अधोलिखित पदयो: संधि कृत्वा संधे-नामापि लिखत्– ½×2=1
(i) गणेश (ii) हिमालय:

6. अधोलिखित समस्त पदयो: विग्रहं कृत्वा समासस्य नामापि लिखत– ½×2=1
(अ) ग्रामगत: (ब) पीताम्बरम्

7. अधोलिखित विग्रह पदयो: समासंकृत्वा समासस्य नामापि लिखत– ½×2=1
(i) पञ्चानांवटाना समाहार इति (ii) चक्रंपाणौ यस्य स:

8. अधोलिखित संख्या संस्कृतशब्देषु लिखत– ½×4=2
(अ) 50 (ब) 19
(स) 45 (द) 83

9. अधोलिखित पदेषु धातु–लकार पुरुष–वचनानां निर्देश कुरूत– 1×3=3
(i) पठिस्यसि (ii) सेवे (iii) धावति

10. अधोलिखित पदेषु शब्द रूपाणि लिखत– 1×3=3
(i) राम (पंचमी विभक्ति बहुवचन)
(ii) गुरू (द्वितीया विभक्ति एकवचन)
(iii) फलम् (चतुर्थी विभक्ति द्विवचन)

खण्ड–स

11. अधोलिखित पदेषु प्रश्नेषु केषांचित षट प्रश्नानाम उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत– 1×6=6
(i) सरसा: रसाला: कदा लसन्ति?
(ii) माता काम आदिशत्?
(iii) कुम्भकारं घटान् किमर्थं रचयति?
(iv) के मधु सग्रह व्यग्रा: अभवन्?

कुल प्रश्नों की संख्या—19 कुल छपे पृष्ठों की संख्या—04

(v) कः बाल्ये विद्यां न अधीतवान्?
(vi) खगोत्तमः कीदृशीः गिरं व्याव्हारः ?
(vii) लोकरक्षा कया संभवति?
(viii) कस्मिन विषये दरिद्रता न कर्त्तव्या?

12. अधोलिखित पद्यांशस्य सप्रसंग हिन्दी भाषायां अनुवादं करोतु– 4

ललित पल्लवे पादपे पुष्प पुञ्जेमलयमारूतोच्चुम्बिते मञ्जुकुञ्जे,
स्वनन्तीन्ततिम्प्रेक्ष्य मलिनामलीनाम् निनादय .....।

अथवा

वृतं यत्नेन संरक्षेद वित्तमेति च चाति च।
अक्षीणो वित्तत: क्षीणोवृत्तस्तुहतोहत।।

13. अधोलिखित गद्यांशस्य सप्रसंग हिन्दी भाषायां अनुवादंकुरूत–

अतएव अस्माभिः प्रकृतिः रक्षणीया। तेन च पर्यावरणम रक्षितं भविस्यति। प्राचीनकाले लोकमङ्गलाशसिन ऋषयो वने निवसन्ति स्म। यतोहि वनें सुरक्षितं पर्यावरणमुलभ्यतेस्म। तत्र विविधा विहगाः कलकूजिश्रोतंरसायनं ददति।

अथवा

पुराकस्मिश्चिद ग्रामे एका निर्धना वृद्धास्त्री न्यवसत्। तस्या च एका दुहिता विनम्रा मनोहरा चासीत। एकदा माता स्थाल्यां तण्डुलान निक्षिप्य पुत्रीन आदिशत्।' सूर्यातपे तण्डुलान् खगेभ्यो रक्ष।' किञ्चीत कालादनन्तरम् एको विचित्र काकः समुड्डीयः तस्या समीपम् आगच्छत्।

14. रेखांकित पदमाधृत्य प्रश्न निर्माणं कुरूत– 4

(i) वृत्तत: क्षीणः हत: भवति?
(ii) तुला मूषकैः अक्षितम्।
(iii) तत प्रविशति तपस्यारतः तपोदत्तः।
(iv) महाबलः चरणाभ्याम गात्रे व्रणान चकार।

15. अधोलिखित गद्यांशस्य सप्रसंग संस्कृत भाषयां भावार्थलेखनं कुरूत– 4

चन्दनः–(चिन्तयति) मासान्ते एवं दुग्धस्य आवश्यकता भवति। यदि प्रतिदिन दोहनं करोमि तर्हि दुग्धं सुरक्षितं न तिष्ठति। इदानी किं करवाणि? भवतु नाम मासान्ते एव सम्पूर्णतया दुग्धदोहनं करोमि। (एव क्रमेण सप्त दिनानि व्यतीतानि) सप्ताहान्ते मल्लिका प्रत्यागच्छति।

अथवा

भ्रान्तः बाल पाठशालागमनेवेलायां क्रीडितुम अगच्छत। किन्तु तेन सह केलिभि कालं क्षेप्तुं तदा कोऽपि न वयस्येषु उपलभ्यमान आसीत् यतः ते सर्वेऽपि पूर्वदिन पाठान् स्मृत्वा विद्यालयगमनाय त्वरभाणाः अभवन्? तन्द्रालु बाल लज्जया तेषां दृष्टि पथमपि परिहरन् एकाकी किमपि उद्यानं प्राविशत्।

16. अधोलिखितानि वाक्यानि क्रमरहितानि यथाक्रम संयोजनकृत्वा लिखत– ½×6=3

(i) काकः जलं पीत्वा सन्तुष्ट अभवत्।
(ii) सः पाषाणस्य खण्डानिघटे अक्षिपतः।
(iii) एकदा एकः काकः पिपासितः इतस्ततः अभम्रत।
(iv) सः एकं घटम् अपश्यतः किन्तु घटे स्वल्पं जलम आसीत्।
(v) सः एकम उपायमं अचिन्तयत।
(vi) अतः सः जलं पातुम असमर्थः अभवत।

खण्ड–द

17. स्व पाठ्यपुस्तकात द्वौश्लाकौ लिखितयो अस्मिन प्रश्नपत्रे न समोविष्टौ– 2×2½=5

18. भवान् हेमन्तबोराणाः नवम कक्षायां छात्रः रा.उ.मा.वि. माण्डोलीनगरम् पठति। मातु सेवार्थ दिनगमस्य अवकाशाय प्रार्थना पत्रं लिखते– 6

अथवा

मञ्जूषा [स्थानान्तरणम्, अध्यापक, पतिष्यामि, अधुना सिवणाम ग्रामम: आकोली परिवार पदाय, विद्यालयात, भवदाज्ञाकारी]

सेवायाम्,

श्रीमन्त प्रधानाचार्य महोदया:,

राजकीय उच्च माध्यमिक विद्यालय:

.....।

विषय : - ..... प्रमाणपत्रं प्राप्तुं प्रार्थनापत्रम्।

महोदय,

सविनयं निवेदनमस्ति यत मम पिता अत्र ..... अस्ति ..... तस्य स्थानान्तरणं ..... अभवत। मम ..... मम पित्रासह आकोली गमिष्यति। अहम् अस्मात ..... अष्ट कक्षायाम उत्तीर्णवान्। नवम कक्षायां अहं आकोली .....।

अत: महां स्थानान्तरण प्रमाण-पत्रं ..... अनुग्रहीष्यन्ति भवन्त इति।

.....

19. अधोलिखित लघुकथां मञ्जुषायां प्रदत्तपद सहायतया पूरयित्वा उत्तरं पुस्तिकायां लिखत- 6

मञ्जूषां [वस्तुनि, आपणं, सांयकाले, विद्यालयस्य, मातुल:, भोजनं, त्वं]

माता - राघव! ..... किं करोषि?

राघव: - अहं मम ..... गृहकार्य करोमि।

माता - पुत्र! गृह कार्यान्तरम ..... गत्वा तत दुग्धं शाक फलानि च आनय्।

राघव - अहं ..... पुस्तकं क्रेतुम आपणं गमिस्यामि तदा दुग्धं शाक फलानि च आनेष्यामि।

माता - सायकालेन, त्वं तु पूर्वमेव गत्वा आनय।

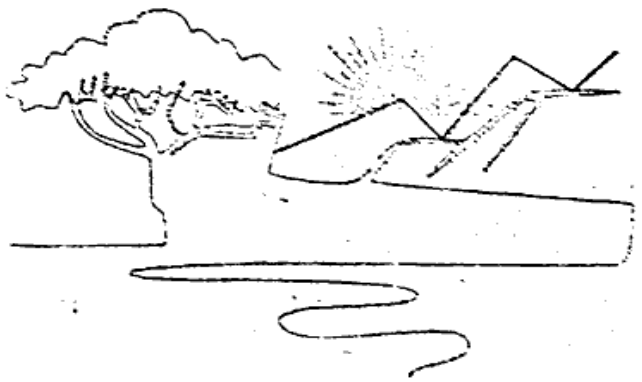
राघव: - शीघ्रं किमर्थम?

माता - अथ तव ..... आगमिष्यति, अत ..... समयातपूर्वमेव पश्यामि।

राघव: - मातुल: आगमिष्यति चेत् अहम इदानीम एव गत्वा ..... क्रीत्वा आगच्छामि।

अथवा

चित्रम आधृत्य अध: प्रदत्त शब्द: मञ्जूषां सहायतया उत्तर पुस्तकायां पञ्चवाक्यानि लिखत्।



मञ्जूषा-[पर्यावरणं, प्रयच्छन्ति, काष्ठानि, आघातं, विमुञ्चति, प्रसन्ना, अस्मभ्यम्।]

□□□

QUESTION PAPERS

GET PREVIOUS YEAR QUESTION PAPERS FOR ALL CLASSES FOR CBSE, ISCSE, ISC AND ALL ALL STATE BOARDS HERE AT AGLASEM.COM

BOARD WISE

- Andhra Pradesh Board Question Papers
- Assam Board Question Papers
- Bihar Board Question Papers
- Chhattisgarh Board Question Papers
- Goa Board Question Papers
- Gujarat Board Question Papers
- Haryana Board Question Papers
- Himachal Pradesh Board Question Papers
- J&K State Board Question Papers
- Jharkhand Board Question Papers
- Karnataka Board Question Papers
- Kerala Board Question Papers
- Madhya Pradesh Board Question Papers
- Maharashtra State Board Question Papers
- Manipur Board Question Papers
- Meghalaya Board Question Papers
- Mizoram Board Question Papers
- Nagaland Board Question Papers
- Orissa Board Question Papers
- Punjab Board Question Papers
- Rajasthan Board Question Papers
- Tamil Nadu Board Question Papers
- Telangana State Board Question Papers
- Tripura Board Question Papers
- Uttarakhand Board Question Papers
- Uttar Pradesh (UP) Board Question Papers
- West Bengal (WB) Board Question Papers